

neque per naturam » s. Thomas l. c. ad 3. Aliis verbis discriben inter *imaginem naturae, assimilationem characteris*, et *similitudinem gratiae* declarat s. Bonaventura. Lumen vultus Dei, quo facti sumus in ordine naturali et supernaturali ad *imaginem et similitudinem eius*, signatum est super nos (Ps. 4. 7.) triplici diverso modo: « *signatum est super nos lumen vultus tui Domine, signatum inquam per naturam, sed specialius per sacramenta divina (per characteres sacramentales), specialissime per dona Spiritus Sancti gratuita* » (sanctificantia) s. Bonav. 4. dist. 6. P. I. a. 1. q. 1. Adhuc clarius assimilationes supernaturales creatureae ad Deum distinguit ibid. q. 2. « *Assimilatio creatureae ad Deum vel est perfecta vel sufficiens vel ad sufficientem disponens.* Prima est *in gloria*, et haec non compatitur dissimilitudinem aliquam nec culpae nec miseriae; secunda *in gratia*, et haec compatitur dissimilitudinem miseriae sed non culpae; *tertia in charactere*, et haec compatitur utramque, quia solum est gratiae gratis datae et multum longinquae. »

Qui perfectionem per charismata divina et per participationem (per assimilationem) perfectionum divinarum in nobis nolunt agnoscere realem et ontologicam, ii per quandam speciem anthropomorphismi munera et largitiones divinas metiuntur ex muniis humanis. Homines collatione muniorum, delegatione auctoritatis, adoptione filiorum nihil efficiunt aut efficere possunt perfectionis in aliis, sed perfectionem et intestinam dignitatem in eis supponunt. Beneficentia autem Dei, qui est *ō ens realissimum*, non consistit in externa tantum benevolentia aut imputatione (ut *gratia Protestantium*) aut deputatione; sed divina beneficentia exseritur per communicationem *inhaerentium perfectionum*, quae secundum multiplices diversos gradus et diversas rationes sunt assimilatio et adumbratio perfectionis divinae. Quare sicut divina adoptio ad discriben adoptionis humanae est per internum donum gratiae, qua regeneramur, transformamur, divinae sumus consortes naturae; ita etiam gradus, status, potestas in cultu christiano, ac distinctio, ut per tria sacramenta in civitate Dei constituitur, est ad dis-

crimen deputationis humanae per ontologicum charisma gratis datum, quod dicimus characterem. Cf. Dominicum Soto in 4. dist. 1. q. 4. a. 2. (§. « *Et per haec ad argumenta* »); Pallavicinum Hist. Conc. Trid. l. IX. c. 5. n. 5.

IV. Quod dicimus in ultima parte theseos, in primis characterem non esse donum per se sanctificans, supponimus et abunde constat ex dictis in thesi antecedenti nominatim ex doctrina s. Augustini ibi descripta. Nihilominus character sacramentalis *relationem* habet et *connexionem aliquam cum gratia*. Connexionem hanc *physicam* esse, nullo sufficiente arguento ostendi potest; quamvis veteres aliqui scholastici ita senserint, qui scilicet putabant, characterem ex se esse physicam dispositionem ad gratiam (supra Schol. 1. ad th. XI. et Schol. ad th. XII.). Dicimus itaque connexionem esse *moralement*, quatenus Deus, quantum ex se est, potestati spirituali et characteri gratiam semper connexam esse vult, et quatenus character impressus in anima habet ordinem et *congruam relationem* tum ad *conferenda adiutoria interna*, tum ad *custodiam speciale bonorum angelorum*, et ad *arcendas tentationes daemonum*. Secundum has enim relationes sancti Patres explicit characterem esse signaculum ad tenendum splendorem imaginis Dei, ad conservationem gratiae, ad praesidium angelorum, ad munimentum contra tentationes (th. XII.). Hoc eodem sensu ordinis et connexionis cum divinis illustrationibus intelligi potest, quando characterem dicunt *lumen spirituale, lumen vultus Dei*, s. Basilius in Baptism. n. 4; Theodoretus in Eph. I. 13; Dionysius (1) Eccles. Hierarch. c. 2. P. 3. §. 4.

(1) Locus Dionysii ita habet. « *Sic adductum (ad baptismi susceptionem) divina beatitudo admittit ad sui communicationem (ἢ τὴν ἴαυτὴν μετουσίαν), et proprium lumen ut signum quoddam ei impertit, Deo intimum reddens et participem consortii hominum Dei atque ordinis sacri, quorum sacrum symbolum est pontificis signaculum, quod accedenti datur, nec non quae fit a sacerdotibus salutaris inscriptio nominis salvatis eum aggregans.* » Scholastici veteres ad hunc locum maxime appellant, Halensis l. c.; s. Bonaventura l. c.; s. Thomas 4. dist. 4. q. 1. a. 1. At Scotus et Gabriel Biel 4. dist. 6. negant, ex eo quidquam posse confici ad probationem characteris. Revera locus seorsim spectatus non careret difficultate, quae tamen dispar facta collatione cum communi doctrina et usu loquendi aliorum Patrum.

et post Dionysium plures scholastici, Altissiodorensis l. 4; c. de Bapt.; Halensis P. 4. q. 8. m. 8. a. 1. §. 1; s. Bonaventura 4. dist. 6. P. 1. a. 1. q. 1. cf. de Lugo disp. VI. n. 60.

Est itaque destinatio et moralis connexio characteris ad gratiam, a qua ex beneplacito Dei numquam deberet esse seiunctus. Propterea sicut Patres et nominatim Augustinus actualem gratiam frequenter considerant, quatenus assequitur effectum, ad quem ex voluntate Dei destinatur; ita tum Scripturae, tum Patres ante controversiam cum Donatistis, in qua clarius distinctio characteris et gratiae evasit necessaria, characterem plerumque considerant in actuali coniunctione cum gratia, imo etiam cum perseverantia in gratia et cum consecutione vitae aeternae. Propter hanc coniunctionem, quae est characteris per se destinatio ac scopus, non autem quasi simpliciter gratiam intellexissent ad exclusionem characteris, Patres *signaculum* in epistolis Pauli 2. Cor. Eph. declarant non raro his dicendi modis: « obsignatos nos esse ad futuram haereditatem; obsignatos Spiritu, quia sumus filii; obsignatos, ne simus coniuncti cum filiis irae; in regeneratione, quicumque Spiritum Sanctum fuerit consecutus, signari ab eo et accipere figuram conditoris; ab Apostolo, sicut in psalmo per *lumen vultus Dei*, quod est velut quoddam signaculum, significari donum Spiritus, quia promittit Deus gratiam Spiritus » etc. Quae omnia optime intelliguntur de charactere, quatenus necatur cum gratia, nec opus est, ut cum Suarezio (commentar. ad 3. q. 63. a. 3.) putemus, obsignationem Eph. I. 13. et IV. 30. a Patribus simpliciter de gratia fuisse intellectam. Haec eadem consideratio characteris coniuncti cum gratia et perseverantia est apud s. Macarium (saec. IV. labente): « Christus in extremo iudicio dividet universos in duas partes, et qui habent *ipsius proprium signum h. e. sigillum Spiritus* ($\tauην \sigmaφραγιδα του πνευματος$), hos ut suos alloquens constituet a dextris; oves enim meae, inquit, vocem meam audiunt et cognoscere meas » Macarius hom. V. n. 12. (Galland. T. VII. p. 26.).

Haec eadem characteris relatio ad gratiam continetur expressa in communi doctrina, qua dicitur character non

modo res sive effectus sacramenti visibilis, sed simul etiam ipse sacramentum significans gratiam. « Character significat gratiam, ait s. Bonaventura (4. d. 6. P. I. q. 2. ad 3.), et quod (aliquando) ibi non sit, hoc est ex defectu suscipientis tantum. » Ad quaestionem, quomodo character possit esse signum gratiae, cum sit invisibilis et etiam aliquid minus notum quam gratia ipsa, communis responsio est, characterem visibilem esse non quidem in se sed in sacramento, per quod imprimitur. « Propriissime meo iudicio, ait Albertus M., character (baptismalis) baptismus (et generalius sacramentum) dicitur. Visibilis est non in se sed in comparatione ad tinctionem, a qua imprimitur vel in qua imprimitur a Deo » Albertus M. 4. dist. 3. a. 1. cf. s. Bonaventuram 4. d. 6. P. 1. q. 2. Praeter hanc s. Thomas addit responsionem alteram. « Character animae impressus habet rationem signi, in quantum per sensibile sacramentum imprimitur... Nihilominus tamen character vel *signaculum* dici potest per quandam similitudinem omne, quod configurat alicui vel distinguat ab alio, etiamsi non sit sensibile » 3. q. 63. a. 1. ad 2.

Corollarium 1. Sacerdotium Christi est supremum, non derivatum ab alio sacerdotio superiori, atque ipsum fons et exemplar omnis potestatis sacerdotalis in novo testamento a Christo condito, et ideo sacerdotii plenitudo. Character sacramentalis est ex intima sua natura participatio et derivatio a sacerdotio superiori, atque ideo perfectio quidem sed essentialiter implicans negationem perfectionis supremae in ordine sacerdotii. Sicut ergo in Christo Filio Dei naturali repugnat filiatio adoptionis, quia haec involvit negationem filiationis naturalis (tract. de Incarn. th. XXXVIII.); ita in eodem repugnat character sacramentalis, quia hic includit negationem supremae perfectionis in sacerdotio: *perfectio plenitudinis* excludit *imperfectionem participationis* derivatae a superiore. Vide s. Thomam 4. dist. 4. q. 1. a. 3. sol. 5; 3. q. 63. a. 5.

Corollarium 2. Quoad characteris perpetuitatem ad fidem pertinet a Concilio nominatim Tridentino definitam *saltem illud*, quod character *in hac vita* sit indelebilis. Est tamen sententia definitionibus Conciliorum Patrumque doctrinae

conformis, inter theologos communis, ac proinde certo tenenda, characterem perseverare etiam in civitate Dei triumphante; imo (quamvis hoc, teste Suarezio, minorem habeat gradum certitudinis) neque in damnatis deleri. Ratio interna huius perpetuitatis facile intelligitur, ut sigillum obligationis ad Christum regem, fidei consummatorem, et sumum sacerdotem sit subditis, pugnatoribus, ministris finaliter fidelibus ad gloriam accidentalem, finaliter rebellibus ad poenam ac ignominiam. Praeter generales locutiones Conciliorum (Florent. Trid.) et Patrum, quibus character dicitur simpliciter *indelebilis, insolubilis, infragilis*, et docetur esse *independens a fide, spe et charitate ceterisque donis gratiae*; speciatim considerandae sunt sententiae aliorum Patrum, qui epitheta illa characteris strictius definientes aiunt, characterem esse « *indelebilem in aeternum ἀνεξαλειπτον εἰς τους ἀιωνας* » Cyrilus procatech. n. 17; « *faustum munus funerale δεξιον ἐνταφιον* » Nazianzenus or. 40. 15; eo fore insigne oves Christi etiam *in extremo iudicio*, ut docet Macarius hom. V. n. 12, insignes scilicet charactere coniuncto cum gratia, quo agnoscantur a Christo iudice tamquam suae (cf. Pastorem Hermae supra p. 154.). Posteriori hac Macarii sententia character seiunctus a gratia in reprobris permanens ad evidentius testimonium iustae damnationis non affirmatur quidem, sed neque negatur. Cf. s. Thomam 3. q. 63. a. 5; Suarez in commentar. ad hunc articulum; Vasquez disp. 134. c. 5...

Scholion. In tribus sacramentis character est aliquid distinctum tum a sacramento visibili, a quo significatur et efficitur, tum a gratia, quam character etiam significat; atque ideo est tum *res sacramenti* (terminus significationis et efficientiae) tum *sacramentum* (significans gratiam). Porro sicut in his tribus sacramentis, ita potissimum etiam in ss. Eucharistia theologi inde a saeculo XII. mediante (Hugo Victorinus mort. 1140, Petrus Lombardus mort. 1165, Petrus Pictaviensis mort. 1205) ex necessitate quadam polemica distinxerunt tria haec, id quod est *sacramentum tantum*, quod est *res sacramenti*, et quod est *res simul sacramenti et sacramentum*. Quae quidem loquendi forma quoad

ss. Eucharistiae sacramentum ab Innocentio III. in ep. ad Archiep. Lugdun. usurpata in Collectionem Decretalium transit (cap. *Cum Marthae l. 3. tit. 41. c. 6.*); a Magistro vero et ceteris deinceps scholasticis applicata est ad omnia sacramenta.

Facile intelligitur, quid in singulis sit *sacramentum tantum significans et non significatum*, ipsum scilicet visible signum sacramentale; quid *res sacramenti significata et non significans*, gratia inquam. Ut autem definiatur in singulis illud, quod dicitur *res simul et sacramentum*, necesse est ostendere aliquem *effectum sacramenti vel saltem aliquid significatum*, quod et ipsum *vicissim significet gratiam sacramentalem*. Hoc *significatum simul et significans* quid sit in reliquis quidem sacramentis praeter Poenitentiam et extrema Unctionem, omnes consentiunt. Est enim in illis prioribus iuxta doctrinam catholicam indubitatus aliquis effectus actionis sacramentalis distinctus a gratia et cum gratia vel ut signum vel ut causa connexus, in tribus character, in Eucharistia praesens corpus et sanguis Christi, in matrimonio insolubile vinculum. Quare etiam in sacramento Poenitentiae et extremae Unctionis, si hoc nomen *res sacramenti*, eandem retinet significationem ut in reliquis, similis effectus a gratia distinctus et gratiam significans erit illud, quod dicitur *res simul et sacramentum*. Talem effectum Conc. Trid. assignat in Poenitentia quidem sess. XIV. cap. 3, quod reconciliationem cum Deo, quae est *res huius sacramenti*, « *interdum in viris piis... conscientiae pax ac serenitas cum vehementi spiritus consolatione consequi solet;* » in extrema vero Unctione (ibid. P. II. cap. 2. et can. 2.), quod hoc sacramentum « *aegroti animam alleviat et confirmat magnam in eo divinae misericordiae fiduciam excitando, qua infirmus sublevatus et morbi incommoda ac labores levius fert et temptationibus daemonis calcaneo insidiantis facilius resistit, et sanitatem corporis interdum, ubi saluti animae expedierit, consequitur.* » Videtur sane ipsum Concilium, dum gratiam appellat *rem sacramenti*, et illi coniungit hos alios effectus, innuere voluisse, quid in utroque hoc sacramento habendum sit tamquam *res simul et sacramentum*. Doctrinam video apud Cardinalem de Lugo de

Sacr. in genere disp. II. sect. 8; historiam aliquam formae loquendi apud Vasquez de Poenitent. in 3. q. 84. dub. 3. (T. IV. in 3. P. s. Thom.).

CAPUT V.

DE INSTITUTORE ET DE MINISTRO SACRAMENTORUM NOVAE LEGIS.

THESIS XIV.

De Christo institutore omnium sacramentorum novae legis.

« Sicut sacramenta novae legis sunt instrumenta Dei et Christi ad hominum sanctificationem, ita solus Deus sanctificator potestate *auctoritatis* independente, Christus redemptor secundum humanitatem potestate *excellentiae* sacramentorum eorumdem institutor credi debet; idque tenendum est hoc sensu, ut Christus ipse per se, dum visibilis versabatur in terris, sacramenta omnia novae legis instituisse intelligatur, non vero mediate tantum et auctoritate Apostolis attributa. »

I. Quando ad designandos diversos ordines potestatis distinguitur potestas *auctoritatis, excellentiae, ministerii*, primo illo nomine *auctoritatis* intelligitur auctoritas principalis, quae non est derivata ab alia superiore, cui subdit ministerialiter et instrumentaliter; sed quae est auctoritas ex sese, a qua derivatur et cui subiecta est tamquam ministra omnis alia potestas, et omnis alia voluntas forte concurrens ad institutionem sacramentorum. Hoc autem sensu sine probatione constat, solum Deum posse esse institutorem sacramentorum efficacium ad conferendam gratiam. Profecto enim nemo nisi ipse auctor princeps gratiae hac auctoritate principali potest instituere signa sensibilia, per quae ex opere operato et vi ipsius sensibilis signi gratia conferatur non ponentibus obicem, sive iam sacramenta cause morales sive cause physicae esse dicantur. Imo id verum esset, etiamsi sacramentum, ut circumcisio veteris testamenti, solum esset conditio, quacum infallibiliter collatio gratiae connecteretur. Atqui auctor princeps gratiae, qua constituimur filii Dei adoptivi et heredes regni in visione Dei beatifica, solus Deus est, et nemo praeter unum Deum esse potest, non modo *ut causa prima* dicitur auctor

princeps et causa principalis, quo sensu per se patet, omnium bonorum solum Deum esse auctorem principem; sed etiam *ut causa principalis opponitur causae instrumentalis ministeriali*. Cf. s. Thom. 3. q. 64. a. 1. et 2.

II. Quae cum ita sint, *quaerendum* remanet, quomodo Christus redemptor secundum humanitatem spectatus sit institutor sacramentorum *novae* legis. Principia indubitate haec sunt. Christus redemptor « pro peccatis nostris non pro nostris autem tantum sed etiam totius mundi » (1. Io. II. 2.) plenissime satisfecit, nobisque gratiam merito condigno promeruit (Rom. V. et passim in *tota* Scriptura). Christus redemptor non solum nuntius *est* sicut Moyses in veteri testamento, sed ipse per sua *merita* conditor et sponsor novi testamenti, et in hoc suo *testamento* summus sacerdos in aeternum (Heb. VII. VIII.). Hinc Christus redemptor est caput Ecclesiae ita, ut nulla sit gratia, nullum supernaturale donum, quod non ab *ipso* eiusque meritis pendeat atque ab ipso in sua membra *dimanet*; et ut ab hoc capite originem et consistentiam *habeant* sicut Ecclesia ipsa ita omnis potestas, omne ministerium, omnia instituta et omnia media gratiae ac salutis in *Ecclesia* (Eph. IV. Coloss. I. vide de Christo Mediatore in *nostro* tract. de Incarnat.). Unde a Christo, etiam secundum *quod* homo est, ut a causa meritaria omnis gratiae, a mediatore et conditore novi testamenti, a capite Ecclesiae *pendet* sui meriti applicatio, gratiae distributio, et mediorum *institutio* ad meriti applicationem et gratiae *collationem*; ac denique perpetua horum mediorum dispensatio, ac potestas administrationis a Christo derivatur in ministros. « *Data est mihi omnis potestas in coelo et in terra: euntes ergo docete omnes gentes, baptizantes eos etc.* » Mt. XXVIII. 18. 19. « *Sicut misit me Pater, et ego mitto vos... accipite Spiritum Sanctum; quorum remiseritis peccata, remittuntur eis etc.* » Io. XX. 21. 23. « *Se ipsum tradidit pro ea (Ecclesia), ut illam sanctificaret mundans lavacro aquae in verbo vitae* » Eph. V. 26. Et universalius: « *de plenitudine eius nos omnes accepimus et gratiam pro gratia* » Io. I. 16. « *Crescamus in illo, qui est caput Christus, ex quo totum corpus compactum et conne-*